

РЕЦЕНЗИЈА
НА РАКОПИСОТ „БАЛКАНСКИТЕ ВОЈНИ И ПРВАТА СВЕТСКА ВОЈНА“ ОД
ВОН. ПРОФ. Д-Р ОЛИВЕР ЦАЦКОВ, ФАКУЛТЕТ ЗА ОБРАЗОВНИ НАУКИ,
УНИВЕРЗИТЕТ „ГОЦЕ ДЕЛЧЕВ“ - ШТИП
И ДОЦ. Д-Р АНИТА ИЛИЕВА-НИКОЛОВА, МАНУ-СКОПЈЕ

Врз основа на одредбите од Статутот и Правилникот за единствените основи за остварување на издавачката дејност на Универзитет „Гоце Делчев“ во Штип, како и Одлуката бр. 1602-58/8 од 169. редовна седница на Наставно-научниот совет на Факултетот за образовни науки, одржана на 1.4.2022 година донесе одлука за Рецензенска комисија во состав:

- д-р **Александар Трајановски**, редовен професор, Институт за национална историја при УКИМ, Скопје,
- д-р **Јован Јанев**, редовен професор, Институт за национална историја при УКИМ, Скопје

за изготвување на извештај, рецензија на приложениот ракопис „Балканските војни и Првата светска војна“ од вон. проф. Оливер Цацков и доц. д-р Анита Илиева-Николовска, наменет за студентите на прв циклус студии на Факултетот за образовни науки при Универзитет „Гоце Делчев“ - Штип.

По прегледот на ракописот, Комисијата до Наставно-научниот совет на Факултетот за образовни науки го поднесува следниов

ИЗВЕШТАЈ

Општи податоци за ракописот: Поднесениот ракопис „Балканските војни и Првата светска војна“ од вон. проф. д-р Оливер Цацков и доц. д-р Анита Илиева-Николовска, како наставно помагало-учебник по предметот Балканските војни и Првата светска војна, е наменет за студентите на Факултетот за образовни науки од насоката Историја со археологија, каде што истиот се изучува со фонд на часови 2+2+1 како задолжителен предмет.

Значење на предметот кој се обработува во ракописот: Ракописот „Балканските војни и Првата светска војна“ претставува соодветно и целосен ракопис за покривање на потребите од наставната програма за студиските програми на којашто е наменет, давајќи им ги основните знаења и вештини од областа, потребни како за време на нивните студии, така и во нивниот иден професионален развој. Напишан со методолошка коректност и стилска особеност, ракописот претставува значаен влог во пополнување на празнината во македонската историографија во однос празнината што ја има во споменатиот период. При изработката на учебникот авторите тргнуваат од однапред структуриран концепт на пишување и истиот во континуитет го применува на сите прашања коишто се теми на проучување на учебникот. Изучувањето на овој предмет придонесува до ширење на значењето и историските хоризонти на идниот наставник, преку запознавање со битните историски процеси кој се случувале во периодот од крајот на 19 век до завршувањето на првиот планетарен конфликт во светот. Преку овој учебник, студентите имаат прегледност и ги проучуваат целосните сложени политички и воени односи, како на големите сили така и на балканските држави, концепти во минатото и различни системи на воспитување, образование и настава.

Различните периоди кои се опфатени во учебникот говорат за темелот на педагогијата уште од робовладетелскиот општествен систем, развојот и еволуцијата, како на општествата, така и на воспитно-образовниот систем со нив.

Историскиот период на педагогијата тежнее кон утврдување на општите, посебните и поединечните законитости во развојот на педагошката теорија и пракса. Преку овој учебник, студентите имаат прегледност и ги проучуваат целосните воспитно-образовни системи и нивната проблематика во континуитет, имајќи ги предвид и одредените

општествени услови и судири, како и идеологии за да можат научно да бидат објаснети поединечни педагошки појави, но и нивната поврзаност со конкретни општествени услови.

Во овој учебник се опфатени теоријата и праксата на воспитанието и образованието во минатото во повеќе земји или пак само една земја (држава, народ), раздвоени по општи и национални. Периодите датираат.

Пред да ги истакнеме нашите оценки за трудот, како и предлогот, најнапред во скратена форма ќе ја презентираме неговата содржина.

Податоци за обемот на ракописот: Проблематиката што е предмет на обработка е претставена во текст од вкупно 141 страници, во учебникот се поместени 14 слики 20 мапи и 1 табела. Трудот е пишуван во А4 формат со нормален проред, употребен е фонд Arial, големина на буквите 11. Обемот на трудот и неговата содржина ги задоволуваат критериумите според бројот на часови и според одредбите од Правилникот за единствените основи за остварување на издавачката дејност на Универзитет „Гоце Делчев“ – Штип.

Податоци за постоење на сличен или ист наслов: Трудот е напишан на оригинален начин и во него е опфатена комплексноста на проблематиката од областа што се обработува.

Краток опис на содржината: Учебникот „Балканските војни и Првата светска војна“ е наменет за студентите на прв циклус студии на Факултетот за образовни науки. Предметот Балканските војни и Првата светска војна како наставен предмет има значајно место и улога во систематската подготовка на студентите во разбирањето на историските процеси во периодот од почетокот на 20 век до завршувањето на Првата светска војна. Ракописот по предметот Европа во 20 век е од областа историја на новиот век. Во ракописот насловен како „Скрипта по предметот Европа во 20 век“ авторите се фокусирале на хронолошкиот ред на клучните настани и личности за време на Балканските војни и Првата светска војна.

Преку системска и продлабочена анализа на елаборираниот материјал во учебникот, авторот успеал на конзистентен начин да ја структурира материјата, опфаќајќи ги базичните настани и процеси во Македонија, Балканот и Европа кои ја детерминирале историјата на континентот како и реперкусиите врз Европа и Македонија од светските процеси во периодот од Балканските војни и периодот до избувнувањето на Првата светска војна, како и текот на Првата светска војна.

Пред да ги истакнеме нашите оценки за трудот, како и предлогот, најнапред во скратена форма ќе ја презентираме неговата содржина.

Првото поглавје од учебникот е посветено на меѓународната политичка состојба во Европа непосредно пред избувнувањето на Првата балканска војна. Опишани се сложените односи помеѓу големите сили и нивните стратегии кон Балканот. Со акцент на создавањето на двата антагонистички блока Антантата и Централните сили кои ќе бидат двигатели на процесите во Првата светска војна. Првото поглавје е заокружено со востанијата во Македонија кои избувнале непосредно пред избувнувањето на Балканските војни.

Второто поглавје го отвора македонското национално движење пред избувнувањето на војната, поместени се и случувањата во Македонија за време на Младотурската револуција, како и расколот во Организацијата. Повеќе простор е посветен на договорите за соработка помеѓу балканските земји. Имено, оваа меѓусебна соработка се интензивирала непосредно пред Првата балканска војна со единствена цел така организирани полесно да се спротивстават на Турската армија. Па така организирани и обврзани со договори Црна Гора им објави војна на Османлиите. Понатаму, хронолошки се објаснети Првата односно Кумановската битка, разбивањето на Западната армија и низата од битки што следеле се до конечното разбивање на турската Западна армија, со што завршило 512-годишно османлиско владеење на овие простори.

Трето поглавје се однесува на учеството на Македонците во Првата балканска војна како и Лондонскиот мировен договор со кој мировен договор се направи обид да се

решат новонастанатите состојби во Европа и Балканот. Од состојбите во Македонија е опишано Тиквешкото востание и детално е објаснета Втората балканска војна позната и како Брегалничка битка. Оваа битка значи нова поделба на Македонија, која поделба е официјализирана со Букурешкиот мировен договор, кој исто така е објаснет во третото поглавје. Со последиците од војната се заокружува ова поглавје.

Четврто поглавје, всушност, е завршното поглавје од учебникот во кое на почетокот се опишани состојбите на Балканот пред почетокот на Првата светска војна од моментот на Сараевскиот атентат сè до моментот на објавувањето и започнувањето на војната. Низ текстот се опишани и главните фронтови во Европа за време на Првата светска војна. Најмногу простор разбирливо е посветен на Македонскиот фронт, особено на пробивот на истиот во 1918 година. Низ оваа глава се опишани и начинот на војување и состојбата во Македонија во периодот пред и по пробивот на фронтот. Четвртото поглавје, а со тоа и последниот дел од учебникот, се однесува на крајот и последиците од првиот глобален светски конфликт во историјата на човештвото.

ЗАКЛУЧОК

Материјалот анализиран и елабориран во учебникот „Балканските војни и Првата светска војна“ ги задоволува потребите на Наставниот план и програма по предметот Балканските војни и Првата светска војна. Авторите успеале на прецизен начин користејќи референтна литература да ја презентира материјата и истата наведената хронологија да ја сумира во една целина која јасно ги отсликува овие две војни. При совладувањето на оваа материја студентите мора да имаат на располагање јасен, добро конципиран и хронолошки материјал во една чиста конотација, на историските процеси кои го одбележале периодот од 1912 до 1918 година. Токму ова авторите успеале да го постигнат. Одвојувајќи го битното од помалку битното, на мислење сме дека со овој учебник авторите ја постигнале главната цел, да придонесе во процесот на полесно и систематско совладување на материјата од страна на студентите. За истакнување е фактот дека авторите воделе сметка за сите аспекти на постигнувањето на целта поставена при пријавувањето на овој учебник.

Земајќи го сето ова предвид, на мислење сме дека овој материјал ги исполнува сите стандарди на Учебникот по Балканските војни и Првата светска војна и за таа цел му предлагаме на **Научно-наставниот совет на Факултетот за образовни науки при УГД во Штип** да ја усвои рецензијата и да го одобри издавањето на овој учебник во е-библиотеката на УГД, ако електронска верзија на рецензирана учебник предвидена во програмата на прв циклус студии на групата Историја со археологија на Факултетот за образовни науки при УГД-Штип.

РЕЦЕНЗЕНТСКА КОМИСИЈА

Д-р Александар Трајановски, редовен професор, с.р.
Д-р Јован Јанев, редовен професор, с.р.